

Creșterea implicării părinților în activitatea școlii și în educația copiilor: opțiuni, atitudini și opinii. Studiu de caz

Mircea Agabrian

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

Articolul prezintă studiul de caz desfășurat în cinci unități de învățământ preuniversitar din județul Alba, care a prefațat implementarea programelor de parteneriat școală – familie – comunitate fundamentate științific și adecvate specificului fiecărei școli sau fiecărui liceu. Deoarece scopul și obiectivele cercetării au vizat aflarea poziționării părinților și profesorilor față de schimbarea relațiilor școală – familie în societatea democratică, în analiza datelor colectate am folosit analiza ierarhică cluster și scalare multidimensională – tehnici de analiză multivariată de interdependență, utile pentru identificarea și vizualizarea tendințelor atitudinale și opționale ale subiecților. În acest fel, cercetarea a pus în lumină domeniile care impun o activitate susținută din partea Echipei de Acțiune pentru Parteneriate, constituită în fiecare unitate școlară.

În cel de al doilea an al desfășurării activităților din cadrul grantului *Parteneriate școală – familie – comunitate. Studiu de caz în județul Alba – o abordare calitativ – cantitativă*, am realizat o cercetare care și-a propus să afle opțiunile și atitudinile părinților și ale profesorilor față de creșterea rolului părinților în activitatea școlii și în educația copiilor. Investigația s-a desfășurat în cinci unități de învățământ preuniversitar din județ în vederea implementării unor programe de parteneriat care să țină seama de particularitățile fiecărei școli sau liceu. În acest sens, am căutat să găsim răspuns la următoarele întrebări ale cercetării :

– Care sunt opțiunile părinților privind modalitățile de creștere a implicării lor în activitatea școlii și în educația copiilor ?

– Care dintre aceste modalități sunt considerate de profesori ca fiind adecvate părinților ?

– În ce domenii de activitate părinții vor să se implice ?

– Care sunt domeniile pe care profesorii le consideră potrivite pentru implicarea părinților ?

Întrebările cercetării au impus logic testarea ipotezei existenței unor diferențe între opțiunile, atitudinile și opiniile părinților și ale profesorilor.

Chestionarul folosit pentru colectarea datelor cuprinde trei secțiuni. Prima prezintă opt afirmații și cere subiecților (părinți și profesori) să își exprime acordul sau dezacordul cu ele. A doua propune zece aserțiuni despre domenii importante din activitatea școlii/liceului și solicită subiecții

să evalueze nivelul de implicare cel mai potrivit pentru părinți. A treia secțiune se rezumă la o singură întrebare care cere părinților și profesorilor să exprime opinia dacă programul Consiliului Reprezentativ al Părinților trebuie extins, menținut sau redus.

În literatura de specialitate se precizează că majoritatea cercetărilor pe o asemenea temă constau în studii de caz descriptive care folosesc eșantioane de dimensiuni mici (Henderson și Mapp, 2002). În acest sens, în urma consultărilor cu Inspectoratul Școlar, au fost alese trei licee și două școli generale care s-au impus ca unități reprezentative în sistemul de învățământ preuniversitar din județ. Participarea subiecților din universul populației stabilit pentru investigație s-a făcut după formula *ad libitum*. Deoarece am dorit să aflăm opțiunile și atitudinile întregii comunități a cadrelor didactice din școlile și liceele desemnate pentru realizarea studiului, iar numărul lor nu era prea mare, toți profesorii din fiecare unitate de învățământ au fost potențiali participanți la cercetare. În final, au răspuns 137 profesori – 38 de școală generală și 99 de liceu. Eșantionul părinților a fost limitat numai la cei care au copii în clasele a V-a și a IX-a. Opțiunea a avut în vedere că în clasa a V-a elevi trec de la învățământul primar la cel gimnazial, iar în clasa a IX-a ei fac trecerea de la gimnaziu la liceu. Aceste schimbări presupun depășirea anumitor dificultăți de adaptare a elevilor la un alt nivel de învățare, ce reclamă din partea părinților o implicare mai mare în ajutorul și îndrumarea copiilor. În final numărul părinților a fost de 296, dintre aceștia 90 aveau copii la școala generală și 206 la liceu.

În studiul pilot, analiza datelor a arătat că nu sunt diferențe semnificative între opțiunile și atitudinile profesorilor din școlile generale și din licee. Același lucru este valabil și pentru părinți. Din acest motiv am renunțat la lucrul cu subeșantioane realizate după apartenența subiecților la școala generală sau la liceu și am folosit două eșantioane compacte de părinți și profesori. În acest fel, eșantioanele au căpătat dimensiuni care oferă credibilitate rezultatelor obținute.

În chestionar, în afară de precizarea status-ului de profesor sau de părinte și a școlii sau liceului de unde provin subiecții, nu au mai fost puse și alte întrebări necesare pentru prelucrarea statistică a datelor, așa cum sunt cele referitoare la genul social, educație sau venit. Din acest motiv, în analiză puteam folosi ca variabile independente doar două variabile nominale, fapt ce o limita doar la câteva aspecte descriptive. Având în vedere că tehnicile de analiză multivariată de interdependență nu presupun nici o diferență între statutul ontologic al variabilelor, spre deosebire de tehnicile de dependență care se întemeiază pe relaționarea variabilelor independente (predictori) cu variabilele dependente care trebuie explicate (Culic, 2004, 67), în design-ul cercetării am decis ca pentru analiza datelor colectate cu întrebările din primele două secțiuni ale chestionarului să folosim analiza ierarhică cluster și scalarea multidimensională. Cu ajutorul lor ne-am așteptat să putem identifica mai ușor principalele tendințe ale alegerilor, poziționărilor și atitudinilor grupurilor sociale ale profesorilor și părinților față de creșterea implicării celor din urmă în activitatea școlii și în educația copiilor.

Comparația structurii opțiunilor și atitudinilor părinților și profesorilor

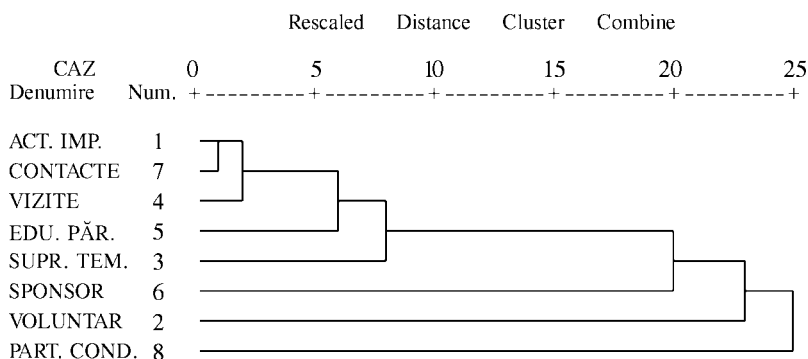
Modalități de creștere a implicării părinților în activitatea școlii și în educația copiilor

Analiza ierarhică cluster a opțiunilor părinților privind căile care duc la creșterea implicării lor în activitatea școlii și în educația copiilor este vizualizată în dendograma 1. Ea este alcătuită dintr-un singur cluster format prin adăugarea succesivă a celor opt variabile din prima secțiune.

EDU. PĂR. (5) Ar trebui să fie ore de educație pentru ca părinții să învețe cum să-și ajute copiii să aibă succes la școală. Aici observăm că „ramurile” sunt ceva mai lungi, iar acest fapt ne arată că apare o oarecare diferențiere în exprimarea opțiunilor părinților.

SUPR. TEM. (3) Este necesar ca părinții să supravegheze copiii la efectuarea temelor. După această variabilă se adaugă succesiv trei variabile ale căror „ramuri” cresc brusc, ceea ce ne arată că sunt diferențiate semnificativ de cele precedente.

SPONSOR (6) Prima legătură a părinților cu școala ar trebui să fie sponsorizarea

Dendograma 1. Structura opțiunilor părinților referitoare la modalitățile de creștere a implicării lor în activitatea școlii și în educația copiilor

ACT. IMP. (1) Ar trebui să fie mai multe activități școlare care să implice elevii, părinții și profesorii.

CONTACTE (7) În afară de întâlnirile planificate, atunci când simt nevoia, părinții ar trebui să inițieze contacte personale cu profesorii.

VIZITE (4) Părinții să viziteze școala în timpul săptămânii pentru a înțelege experiențele pe care copiii le trăiesc acolo.

unor activități, colectarea de fonduri și alte asemenea acțiuni.

VOLUNTAR (2) Părinții să fie încurajați să lucreze ca voluntari în școală.

PART. COND. (8) Părinții ar trebui să participe la întrunirile conducerii școlii.

Lungimea brațelor ultimelor trei variabile arată că ele au puține lucruri în comun cu variabilele grupate la începutul procesului de formare a clusterului. Altfel spus,

opțiunea părinților se îndreaptă în mică măsură spre asemenea modalități de implicare în activitatea școlii.

Scalarea multidimensională care produce figura 1 validează analiza ierarhică cluster; ea arată clar *pattern*-urile opțiunilor părinților față de modalitățile de creștere a implicării lor. Dacă ne raportăm la originea celor două dimensiuni (axa orizontală și axa verticală) observăm concentrarea variabilelor din etapa de început a procesului de grupare în apropierea intersecției dintre axe, iar ultimele trei variabile din dendogramă, care au ramurile cele mai lungi, sunt poziționate la o distanță geometrică mare de intersecție și, implicit, de toate celelalte variabile.

Putem spune, în urma aplicării celor două tehnici – analiza cluster și scalarea multidimensională –, că ultimele trei modalități de creștere a implicării părinților în activitatea școlii, adică sponsorizarea, voluntariatul și participarea la conducere sunt cel mai puțin agreate de părinți. Acest lucru reprezintă o direcție pe care trebuie să își concentreze prioritar eforturile Echipe de Acțiune pentru Parteneriate pentru a

putea construi relații partenoriale școală – familie – comunitate conform standardelor stabilite de cercetarea științifică¹.

Analiza ierarhică cluster a opțiunilor profesorilor este prezentată în dendograma 2. „Citirea” ei pune în evidență că sponsorizarea, văzută ca primă modalitate de implicare a părinților, și participarea la consiliile conducerii școlii au întrunit cele mai puține opțiuni și, de aceea, ramurile lor cresc brusc față de celelalte. Aici apare prima deosebire semnificativă dintre poziționarea părinților și cea a profesorilor: primii resping ca opțiune majoră activitatea de voluntariat în timp ce profesorii o acceptă ca formă de implicare a părinților în activitatea școlii.

Același rezultat din dendogramă îl produce și scalarea multidimensională (figura 2), care plasează la distanță geometrică semnificativă modalitățile ce au întrunit cele mai puține opțiuni din partea profesorilor. În plus, ea arată o concentrare semnificativă a celorlalte opțiuni.

Cum putem explica dezacordul dintre părinți și profesori privind activitatea de voluntariat? De ce ea este folositoare din

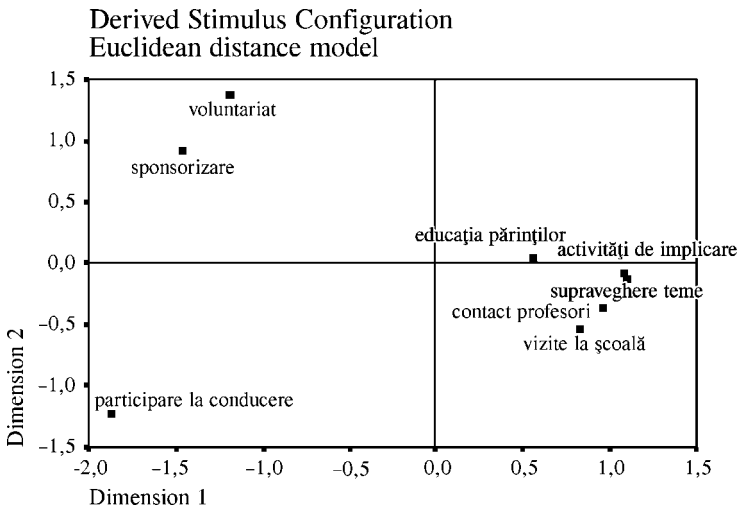
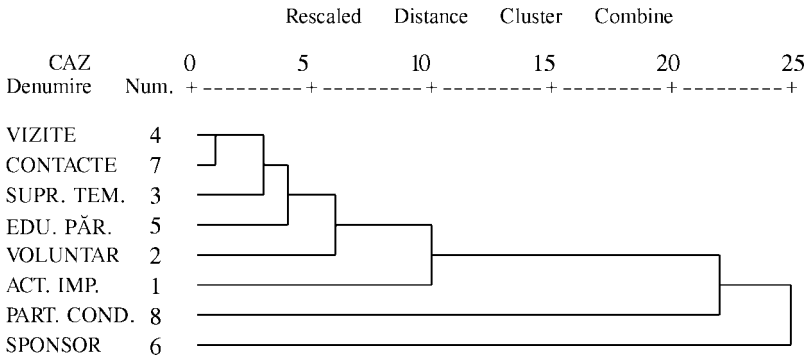

Fig. 1. Structura poziționării părinților față de modalitățile de creștere a implicării lor în activitatea școlii și în educația copiilor

Dendrograma 2. Structura opțiunilor profesorilor referitoare la modalitățile de creștere a implicării lor în activitatea școlii și în educația copiilor

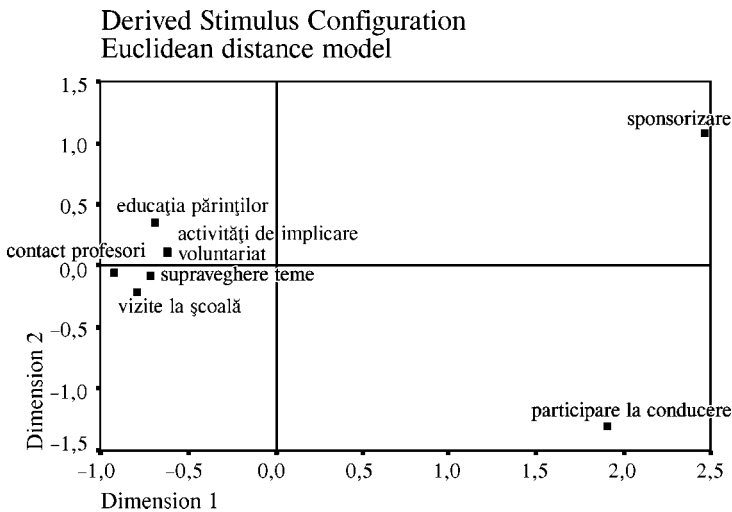

Fig. 2. Structura poziționării profesorilor față de modalitățile de creștere a implicării părinților în activitatea școlii

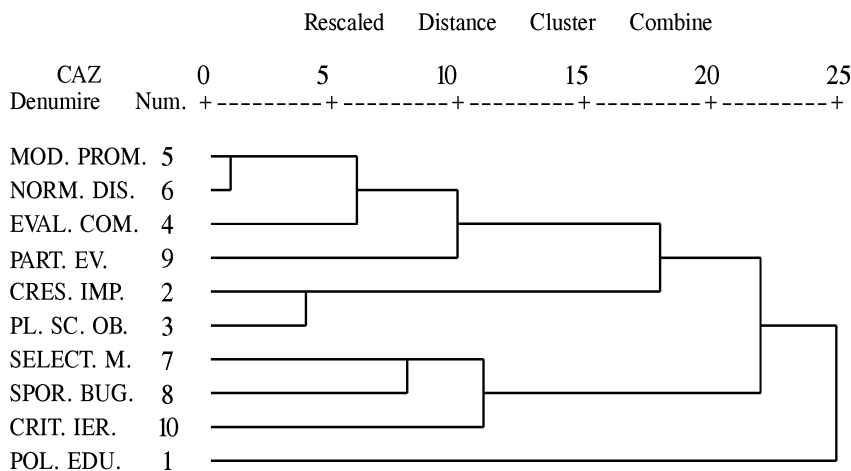
punctul de vedere al cadrelor didactice, iar perspectiva părinților nu o percepe ca utilă? Pentru a nu fractura logica prezentării cercetării, un posibil răspuns la aceste întrebări se găsește în notele de la sfârșitul articolului².

Domenii de implicare în activitatea școlii: opțiuni și atitudini ale părinților și profesorilor

Așa cum am spus, în a doua secțiune a chestionarului au fost listate 10 afirmații care trebuiau evaluate de către subiecți pe o scală de patru trepte: 3 – părinții să fie implicați activ; 2 – părinții să fie consultați constant; 1 – părinții să fie consultați uneori; 0 – nu este un rol potrivit pentru părinți. Analiza ierarhică

cluster a atitudinilor părinților este prezentată în dendograma 3.

SPOR. BUG. (8) Sporirea bugetului școlar.

Dendograma 3. Structura atitudinilor părinților referitoare la domeniile de implicare în activitatea școlii

Dendograma are doi clusteri și o variabilă izolată. Primul cluster este format de gruparea succesivă a următoarelor 6 variabile:

MOD. PROM. (5) Participarea la stabilirea modalității de promovare a elevilor.

NORM. DIS. (6) Participarea la stabilirea normelor de disciplină în școală.

EVAL. COM. (4) Evaluarea nivelului de competență a profesorilor și directorilor; recompensarea celor mai buni.

PART. EV. (9) Participarea la evenimente școlare.

CRES. IMP. (2) Dezvoltarea formelor de sporire a implicării părinților în școală.

PL. SC. OB. (3) Planificarea scopurilor și obiectivelor ce vizează implicarea sporită a părinților în școală.

Al doilea cluster este format din gruparea a 3 variabile:

SELECT. M. (7) Selectarea manualelor și a altor materiale didactice.

CRIT. IER. (10) Stabilirea criteriilor de recunoaștere și ierarhizare a performanțelor deosebite ale profesorilor.

POL. EDU. (1) Dezvoltarea liniilor directe ale politicii educaționale din școală. Acesta este domeniul considerat de cei mai mulți părinți ca fiind nepotrivit pentru implicarea lor. Din acest motiv variabila este izolată, nu face parte dintr-un cluster.

În etapa de început a procesului de aglomerare sunt grupate domeniile pe care părinții le consideră că se pot implica activ. În ordine ele sunt: variabilele 5 și 6, apoi 2 și 3. Gruparea succesivă a celorlalte variabile se face, apoi, la distanțe geometrice mai mici sau mai mari, distanțele arătând atitudinea părinților față de implicarea lor în domenii variate de activitate a școlii.

Scalarea multidimensională are ceva mai multă acuratețe deoarece ajustează

proximitățile reale dintre variabile. Figura 3 ne arată clar variabila izolată, iar poziționarea variabilelor pune mai bine în evidență gruparea lor.

Observăm că grupul ultimelor trei variabile sunt plasate sub axa orizontală, la fel cu variabila izolată care totuși se află la o distanță geometrică semnificativă. Acest lucru spune Echipei de Acțiune pentru Parteneriate că reprezintă o altă direcție de acțiune pentru care trebuie să găsească și să

se promoveze forme eficiente de angajare a părinților în elaborarea politicii educaționale a școlii, în domeniile care îi privesc. De pildă, stabilirea disciplinelor opționale și găsirea formele de suport instituționalizat pentru ajutorarea copiilor aflați în dificultate la învățătură care să elimine practica meditațiilor. Atitudinile profesorilor față de domeniile de activitate din școală pe care le consideră potrivite pentru implicarea părinților sunt structurate în dendograma 4.

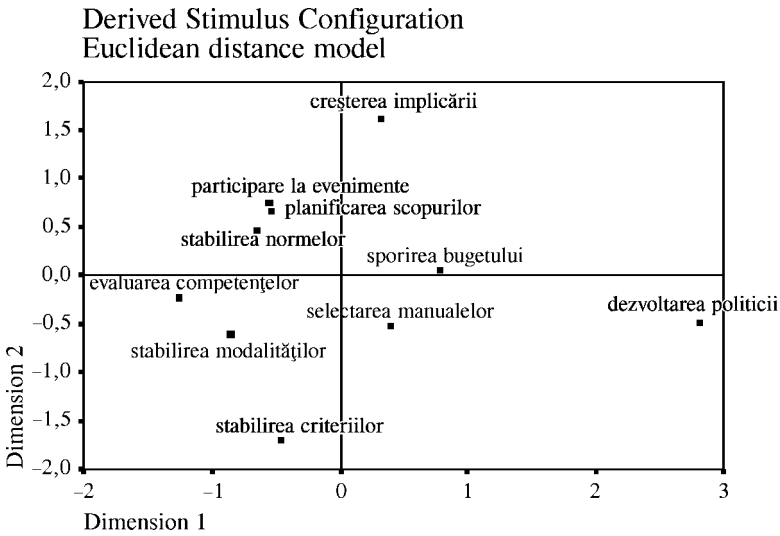
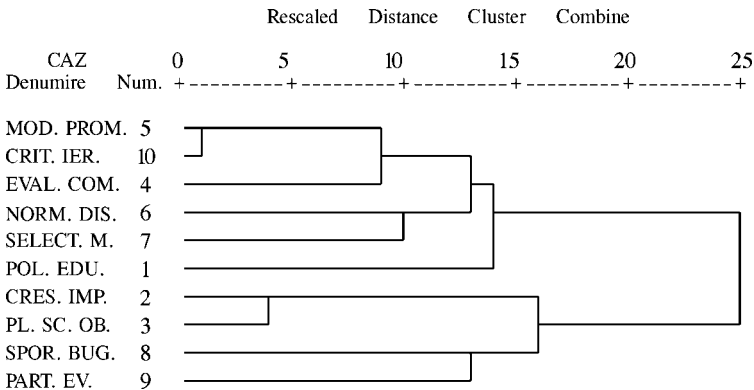

Fig. 3. Domeniile de activitate din școală în care părinții doresc să se implice

Dendograma 4. Structura atitudinilor profesorilor cu privire la domeniile potrivite de implicare a părinților în activitatea școlii

Și această dendogramă are două clustere, însă nu mai întâlnim o variabilă izolată. Procesul de aglomerare din dendogramă arată că din patru domenii ierarhizate de profesori, ca fiind primele lor preferințe pentru implicarea părinților, trei sunt comune cu cele indicate de părinți. Este vorba de variabilele 5, 2 și 3. Variabila 6, care se referă la participarea părinților la stabilirea normelor de disciplină în școală, nu mai este considerată de profesori ca domeniu de implicare potrivit pentru părinți. Ea este înlocuită cu variabila 10, care vizează participarea părinților la stabilirea criteriilor de recunoaștere și ierarhizare a performanțelor deosebite ale profesorilor. După aceste patru variabile, ramurile grupărilor succesive devin brusc mai lungi, indicând că atitudinea profesorilor devine rezervată față de implicarea părinților în domeniile rămase.

Figura 4, rezultată din scalarea multi-dimensională, vizualizează mai bine *pattern*-urile care diferențiază poziționarea părinților și profesorilor.

Primul *pattern* este concentrat pe axa orizontală și este format din cinci variabile, din cele șase ale primului cluster ierarhic al dendogramei. Totuși, și aici, participarea părinților la dezvoltarea liniilor directe ale politicilor educaționale din școală (variabila 1), o găsim plasată izolat și la distanță geometrică relativ mare de celelalte variabile, lucru ce desemnează o relație slabă, nesemnificativă, cu ele.

Cel de al doilea *pattern* arată gruparea următoarelor două variabile ca preferință, care s-au produs la începutul procesului de aglomerare (planificarea scopurilor și obiectivelor și creșterea formelor de implicare), ca apoi să poziționeze celelalte două variabile ale clusterului la o distanță geometrică ce arată legătură slabă cu primele două. Faptul ilustrează atitudinea distantă a profesorilor față de implicarea părinților în aceste două domenii.

În figura 5 prezentăm rezultatul prelucrării răspunsurilor subiecților la întrebarea de opinie din secțiunea a treia a chestionarului. Rezistența la schimbare este termenul

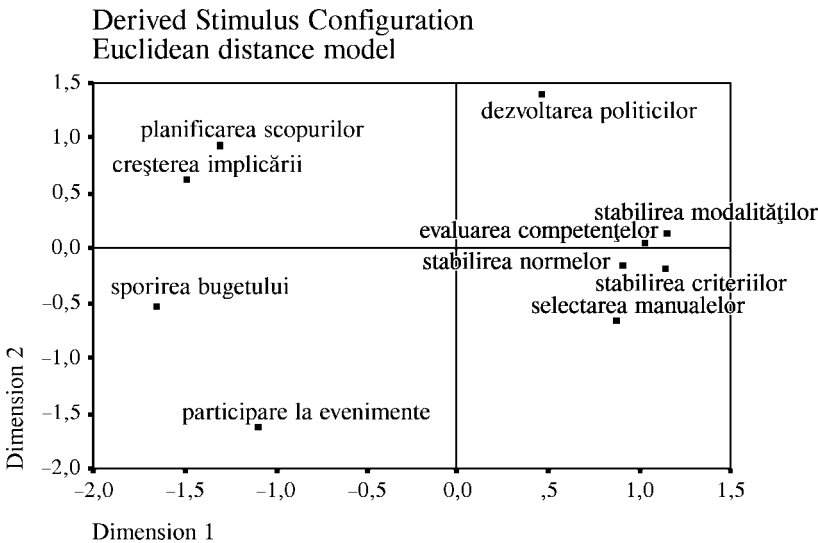

Fig. 4. Domeniile de activitate din școală pe care profesorii le consideră potrivite pentru implicarea părinților

care definește poate cel mai bine poziția majorității subiecților, fie părinți, fie profesori. Cumularea răspunsurilor favorabile menținerii programului Consiliului Reprezentativ al Părinților cu cele care se pronunță pentru a fi redus, arată clar opțiunea celor două grupuri pentru menținerea unui statu-quo a organismului ce reprezintă interesele părinților în școală. Dacă luăm în considerare și procentul destul de ridicat al celor care nu știu sau nu se pronunță, atunci este clar că încă mulți dintre subiecți nu înțeleg rolul părinților în spațiul social al școlii. Acest trend atitudinal este în contradicție cu concepția și comportamentul membrilor unei societăți moderne, care consideră școala centru al vieții comunitare democratice, iar parteneriatele școală – familie – comunitate reprezintă o dimensiune importantă a societății civile.

Dacă rezultatele cercetării le raportăm la strategiile de acțiune privitoare la implicarea părinților în activitatea școlii și educația

copiilor, care au devenit standarde naționale în multe țări ale lumii (Agabrian, 2005), atunci credem că trebuie făcut ceva pentru promovarea lor și în sistemul de învățământ preuniversitar din țara noastră. Considerăm că trebuie pornit de la pregătirea teoretică și metodologică instituțională a profesorilor cu privire la locul și rolul parteneriatelor școală – familie – comunitate în activitatea școlii centrată pe asigurarea succesului elevului în școală și în viață. Toate activitățile și acțiunile desfășurate în acest scop să vizeze, manifest și latent, schimbarea mentalității și a comportamentului corpului didactic față de prezența părinților în spațiul social al școlii. Finalitatea eforturilor întreprinse se validează atunci când cadrele didactice de la toate nivelurile sistemului de învățământ preuniversitar își vor asuma conștient obligația și responsabilitatea formării abilităților părinților de implicare eficientă în educația copiilor și în activitatea școlii.

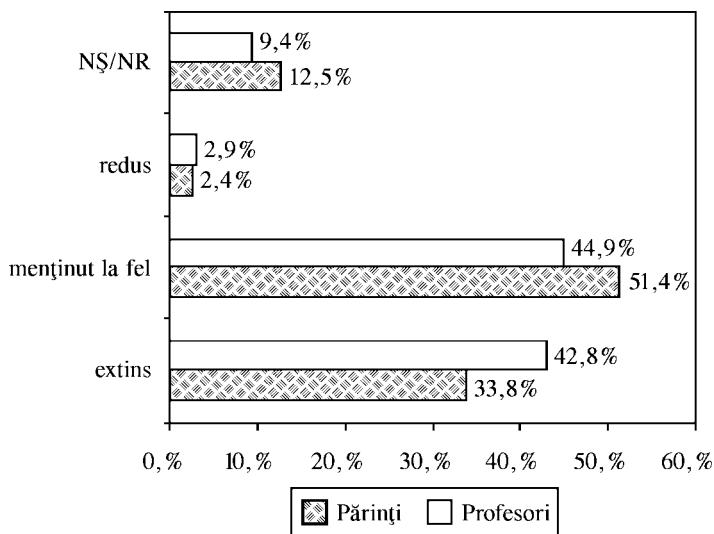
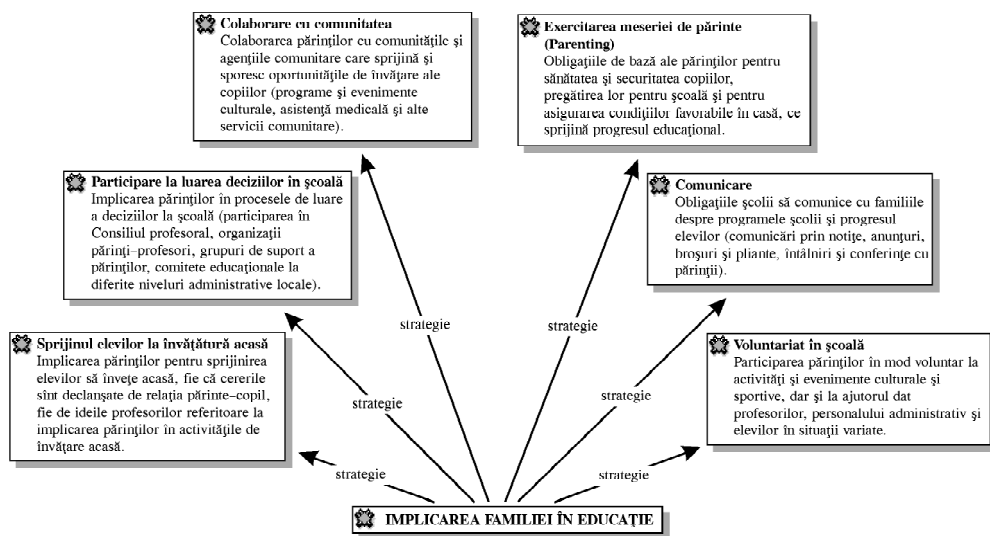

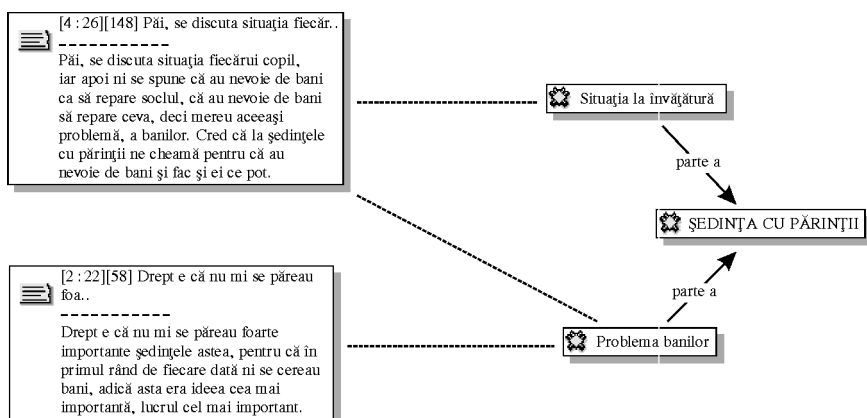
Fig. 5. Distribuția opiniei subiecților privind Programul Consiliului Reprezentativ al Părinților

Note

Rețeaua semantică 1. Strategii de implicare a familiei în educație

1. În urma a peste 30 de ani de cercetări au fost conceptualizate relațiile școală – familie – comunitate ca strategii de acțiune ale părinților, școlii și comunității ce susțin eficient succesul școlar al elevilor, bunăstarea și satisfacția lor în mediul familial și școlar, cât și în cadrul mai larg al comunității în care trăiesc (Epstein *et al.*, 2005). Fiecare strategie are obiective specifice și activități proprii pentru îndeplinirea lor, dar integrarea și implementarea standardelor trebuie să se bazeze pe nevoile și particularitățile locale. Pentru

Rețeaua semantică 2. O ședință „tradițională” cu părinții

- a face acest lucru, precum și pentru a elabora și a desfășura programe eficiente de parteneriat, în fiecare școală sau liceu se constituie o Echipă de Acțiune pentru Parteneriate.
2. Prima investigație făcută, în cadrul grantului menționat la începutul articolului, a avut ca scop cunoașterea stării relațiilor școală-familie-comunitate în sistemul de învățământ preuniversitar din județul Alba. Cercetarea a descoperit că ele sunt, în bună măsură, reduse la „tradiționalele” ședințe cu părinții. Rețeaua semantică 2 (Agabrian și Millea, 2005, 37) cuprinde activitățile „standard” desfășurate în cadrul lor. O ședință cu părinții, de obicei, are două componente aproape invariabile: prima, analiza situației la învățatură a clasei și, pe fondul acesteia, a fiecărui elev; a doua, problema banilor sau alt tip de ajutor material sau de muncă pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și învățatură din școală. Credem că această situație bine cunoscută de părinți poate fi o explicație a tendinței de refuz a implicării în activități de voluntariat. De asemenea, faptul că nu se aplică regulile sponsorizării, ci apelul constant la sprijin financiar direct, prin care cei mai mulți profesori și părinți înțeleg acum „sponsorizare”, și chiar îl numesc cu acest termen, îi determină pe părinți să respingă acest tip de implicare. În contrast, prezentăm succint concepția și obiectivele voluntariatului ca strategie de acțiune fundamentată științific. Activitățile de voluntariat trebuie să aibă sens și valoare pentru părinți, iar ei să se simtă apreciați și bine veniți. Adunarea la un loc a expertizei și a aptitudinilor oferă de părinți și de membrii familiei asigură sprijinul necesar cadrelor didactice și personalului administrativ. Obiectivul Echipei de Acțiune pentru Parteneriate este îmbunătățirea metodelor de recrutare, instruire și lucru efectiv pentru desfășurarea programelor de implicare a familiilor în munca de voluntariat care susțin elevii și activitățile ce se desfășoară în școală.

Bibliografie

- Agabrian, M. (2005). Dezvoltarea comunitară: de la relații familiare la relații active și parteneriate. *Sociologie Românească*, vol. III, nr. 1, 182-193.
- Agabrian, M. și Millea, V. (2005). *Parteneriate școală-familie-comunitate. Studiu de caz*. Iași: Institutul European.
- Chelcea, S. (2001). *Metodologia cercetării sociologice: metode calitative și cantitative*. București: Editura Economică.
- Culic, I. (2004). *Metode avansate în cercetarea socială. Analiza multivariată de interdependență*. Iași: Polirom.
- Ender, Ph. (1999). *Multivariate Analysis. Hierarchical Cluster Analysis*. <http://www.gseis.ucla.edu/ender/ender.html>.
- Epstein, J.L., Coates, L., Salinas, K.C., Sanders, M.G. și Simon, B.S. (2002). *School, Family, and Community Partnership. Your Handbook for Action*. Corwin Press, Inc. A Sage Publications Company.
- Henderson, A.T. și Mapp, K. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family and Community Connections on Achievement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory, National Center for Family and Community Connections with Schools.
- Rotariu, T. (coord.), Bădescu, G., Culic, I., Mezei, E. și Mureșan, C. (1999). *Metode statistice aplicate în științele sociale*. Iași: Polirom.
- *** (2003). *Multidimensional scaling*. <http://www.statsoft.com/textbook/stmulasca.html>.

Abstract

The paper presents a case study, which was made in five different pre-university learning institutions in the county of Alba and it prefaced the implementation of the school-family-community partnerships programs, scientifically fundamented and adjusted to the specificity of each school. As the purpose and the objectives of the research aimed at finding out parents' and teachers' positions towards the change in the school-family relationship within the democratic society, in analyzing the collected data we used the cluster hierarchical analysis and the multidimensional scaling – various interdependence analysis techniques – which made it easier forms to identify the tendencies of the subjects' options and attitudes. Thus, the investigation revealed the domains imposing a sustained activity of the Action Team for Partnerships set up in each school.

Primit la redacție : septembrie 2005